

Т е м а. М. Стельмах. «Гуси-лебеді летять». Автобіографічна повість про дитинство.

М е т а: зацікавити семикласників особою письменника, його творчістю; опрацювати ідейний зміст автобіографічної повісті «Гуси-лебеді летять» (розділи I–III); розвивати естетичні смаки учнів, увагу, спостережливість, вміння творчо мислити, грамотно висловлювати свої думки, враження; виховувати любов до батьків, до людини та людських цінностей.

Т и п у р о к у: урок засвоєння нових знань.

О б л а д н а н н я: текст художнього твору (підручник), проектор (мультимедійна дошка), відеофрагменти із кінофільму «Гуси-лебеді летять», кольорові смужки із завданням.

М е т о д и, п р и й о м и, ф о р м и р о б о т и: випереджувальне завдання (інсценізація уривку), «Гронування», перегляд фрагментів твору, бесіда, виразне читання уривків, «Передбачення», «Соціальні ролі під час обговорення», «Спрямоване читання», «Незакінчене речення», складання сенкану.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Слово вчителя.

«Я люблю ту пору, коли сунічки засвічують своє цвітіння. Цвітуть вони так, наче самі дивуються, як спромоглися на такий беззахисно-чистий цвіт. А згодом над ними по-дитячи нахиляють головки зволожені туманом ягоди... Я люблю, як ти розкриваєш свої вії, прижурений літній цвіт, я люблю, як ти довірливо дивишся на мене очима волошки і озиваєшся косою у лузі, перепілкою в полі» – так освідчується у коханні до рідного краю людина, ім'я якої, на жаль, не так часто лунає з вуст літературознавців, пересічних читачів, однак те ім'я відлунює в душі кожної людини, яка не втратила щастя дивитися на світ очима дитини. Це ім'я – Михайло Панасович Стельмах (*слайд 1, 2*).

Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу.

«Гронування». Скласти асоціативне гроно до слова «лебеді».

Робота над змістом I розділу

Відеофрагмент 1 (*емоційне налаштування учнів до сприйняття твору*). Під час перегляду вчитель виразно читає повість від слів «Прямо над нашою хатою ...» до слів «... огортають мене своїм снуванням» (*слайд 3*).

Виразне читання повісті. Заздалегідь підготовлений учень продовжує читати від слів «Я стаю ніби меншим ...» до слів «... розбуджені дзвони на дзвіниці?» (слайд 4).

«Грунування». Запишіть образи, що викликали в уяві малого Михайлика гуси-лебеді (слайд 5). Чи співпали наші відчуття з відчуттями письменника?

Відеофрагмент 2 (слайд 6).

«Передбачення» (учні на основі власного життєвого досвіду намагаються спрогнозувати розвиток подій у творі, вчинки персонажів).

- Як ви гадаєте, хлопчика, який вірить у казку, хоче стати чародієм, задовольнила відповідь діда про золоті ключі, якими сонце відмикає землю?
- Про що міг запитувати у старого?

Читання повісті від слів «Діду, а які в сонця ключі ...» до слів «... йде до вчорнілої катраги майструвати колеса».

- Чому Михайлик захвилювався з приводу того, що сонце може загубити ключі?

Метод «Соціальні ролі під час обговорення» (учні розподілені на робочі групи по 4 особи; шляхом жеребкування (вибір кольорової смужки) кожен член групи отримує завдання, потім повідомляє про результати роботи у своїй групі й усьому класу). Опрацювати частину тексту від слів «Вулиця наша справді вузенька ...» до слів «... і ключі від раю», виконати завдання відповідно до обраної ролі.

Ролі для обговорення:

- відповідальний за пошук цитат (дати визначення поняттю *пейзаж*, знайти елементи пейзажу в уривку);
- відповідальний за постановку запитань (скласти 2–3 запитання за змістом);
- відповідальний за пошук слів (назвати ремесла, якими займалися мешканці села; розкрити значення слів-назв ремесел);
- відповідальний за тлумачення героя (назвати риси характеру героя, які розкриваються в поданому уривку).

Оголошення результатів (слайд 7, 8, 9).

Робота над змістом II розділу

Читання II розділу повісті від слів «Та є в мене, коли послухати одних, слабість ...» до слів «... і сміх і гріх живуть по сусідству».

Відеофрагмент 3 (слайд 10).

- Чи сподобалася вам поведінка Михайлика під час розмови з Юхимом Бабенком?
- Які риси характеру проявилися у цьому епізоді?

Відеофрагмент 4 (слайд 11).

Чому мати Михайлика носила гарбузове насіння в довжелезній вузькій торбині на поясі?

Яким насінням була «багата» мати хлопчика? Про що це свідчить?
Прочитайте, чого навчила мати Михайлика?

«Передбачення». І ось перед Михайликом спокуса – гарбузове насіння.

- Як ви гадаєте, що зробить Михайлик?
- Що відчуває хлоп'я, коли без дозволу матері набирає насіння?
- Що зробить мати, коли дізнається, що Михайлик узяв насіння?

Відеофрагмент 5 (слайд 12).

- Що вас вразило у цьому епізоді?
- Чому Михайлик не пожалів насіння для хлопця-жебрака?
- Про що свідчать слова вдячності, висловлені жebraчкою?
- Як вдалося юному акторові передати ненависть до тих, хто пожалкував жebraчці і її маленькому хлопчику шматок хліба?
- Як режисеру кінофільму вдалося передати внутрішній стан Михайлика?

Відеофрагмент 6 (слайд 13).

- Чи справдилися ваші передбачення щодо реакції матері на те, що Михайлик взяв без дозволу гарбузове насіння?
- Чим пояснити таку поведінку матері?
- Чи відчуваєте ви такі ж теплоту, ласку, лагідність своїх матерів до себе?

Робота над змістом III розділу

Читання III розділу повісті від слів «Уже сонце потроху почало вибирувати росу ...» до слів «... очі, в які натрусилося сонця» (слайд 14).

Інценізація першої зустрічі Михайлика з Любою.

«Спрямоване читання» (читання тексту з метою відповіді на поставлені запитання, що виявляють рівень розуміння тексту). Прочитати розділ від слів «На сінешньому порозі з'являється бабуся» до слів «...тільки двоє чоловіків» і дати відповіді на запитання:

- Чому, на вашу думку, у родинних стосунках так важливі порозуміння, повага, любов, гармонія?
- Як це можна дослідити на прикладі подружнього життя дідуся й бабусі Михайлика?
- Як Михайло Стельмах висловився про своїх дідуся й бабусю?

Рефлексивно-оцінювальний етап.

- **«Незакінчене речення».** Отже, «Гуси-лебеді летять» – це твір про ... (Хтось із учнів обов'язково скаже, що твір про дитинство самого автора. Повторити поняття «автобіографічний твір» (слайд 15).
- Якби ти був художником, що мав ілюструвати наш урок, які кольори переважали у цій картині? Чому саме такі?
- Скласти сенкан до слова «Михайлик» (слайд 16).

Домашнє завдання.

Опрацювати біографію письменника, скласти запитання до автора про його життя (або написати лист авторові); прочитати розділи IV–IX.

Список літератури

1. Міщенко, О.І. Українська література: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Олена Міщенко. – К. : Генеза, 2007. – С. 102 – 117.
2. Чупринін, О. О. Усі уроки української літератури в 7 класі / Олексій Чупринін. – Харків : Вид. група «Основа», 2007. – С. 194–251.
3. Фасоля, А. Особистісно-зорієнтоване планування та моделювання уроків української літератури. 7 клас 12-річної школи. I семестр/ Анатолій Басоля // Бібліотечка «Дієслова». – 2007. – № 10. – С. 41–49.
4. Українська література. 7 клас. Конспекти уроків / уклад.: А. Пустовойт, В. Нудний. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – С. 94–107.